

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Samhällskunskap

Implementering av likabehandlingsplanen på en gymnasieskola.

Finns viljan, kunskanden och förståelsen för styrdokument i skolan.

Examensarbete i samhällskunskap

Termin, HT 09

Martin Stättevik, 661126

Handledare: Anders Fredriksson

Ord:8957

Titel: Implementering av likabehandlingsplanen på en gymnasieskola.

Författare: Martin Stättevik.

Kurs: Examensarbete i samhällskunskap.

Omfattning: 15 högskolepoäng.

Termin: HT2009.

Handledare: Anders Fredriksson.

ABSTRACT

Bakgrund: Implementering av dokument är en viktig fråga som bör belysas mer. Det är ett begrepp som finns i beslut på politisk nivå. Det bör även figurera mer i skolvärlden, för det kommer mer och mer dokument som man måste veta hur man implementerar.

Syfte: Syftet är att belysa hur implementering av likabehandlingsplanen på en skola har fungerat och fungerar. Varje år när skolverket gör sina inspektioner blir det anmärkningar på hur man har implementerat olika dokument. Det som visas i den här uppsatsen är att syftet med dessa dokument är gott och att till en början så är allt bra, men efter ett tag så dras resurser till andra frågor och de som blir lidande är de närbyråkrater som ska genomföra själva implementeringen. Så frågan är finns förståelse, kunnande och vilja att genomföra och hålla upp implementeringen av sådana dokument bland lärarna.

Metod: En kvalitativ studie genomförd med intervjuer med lärare i olika ämnen. Åtta lärare med olika erfarenheter inom yrket på en gymnasieskola.

Resultat: Resultatet är att implementeringen blir bra till en början då alla är intresserade. Förståelsen och viljan finns men kunnandet blir lidande av de ekonomiska resurserna. Men efter hand så blir uppföljning och implementeringen lidande för ekonomiska intressen och för andra implementeringar. Man får ett annat ämne eller dokument som tar över agendan för skolverksamheten. Det blir det initiala dokumentet som blir lidande. Lärarna känner att de inte kan arbeta med likabehandlingsplanen som de vill.

Sökord: Implementering, Förstå, Vilja, Kunna, Likabehandlingsplan, Tolkning, Top-Down, Bottom-Upp.

Innehållsförteckning.

1. Inledning.....	5
2. Likabehandlingsplaner.....	7
3. Implementeringsbegreppet.....	8
3.1. Lärare som tolkare.....	10
3.1. Lärare som implementerare.....	11
4. Tidigare forskning.....	12
5. Design.....	15
5.1. Urval.....	15
5.2. Avgränsningar.....	16
5.3. Fallbeskrivning.....	16
6. Validitet.....	17
7. Frågeställning.....	18
8. Intervju.....	19
8.1. Intervjupersoner.....	20
8.2. Kategorisering.....	21

9. Resultat.....	22
10. Slutdiskussion.....	26
11. Kumulativitet.....	29
12. Referenser.....	30

Bilaga 1. Intervjuguide.

1. Inledning

Läraryrket är idag ett av de viktigaste yrkena som finns. Man skall som lärare bedriva undervisning samtidigt som det kommer stora besparingskrav från kommunerna. Undervisningen blir ofta lidande när professionen lärare får mindre resurser att röra sig med. Som lärare skall man uppfostra unga medborgare till demokratiska medborgare som har kunskaper i hur man betar sig och hur man fungerar i samhället. Därför blir samhällskunskapsläraren en mycket viktig del av skolgången, både ur skolsynpunkt men även i samhällsutvecklingen i stort. Även andra lärare blir viktiga aktörer för hur de framtida medborgarna agerar, när de kommer ut i livet och skall driva samhället framåt. Lärarna blir den yrkesgrupp som får en av de viktigaste funktionerna i samhället. Formbarheten av barn och ungdomar hamnar i händerna på de som är lärare. Det blir viktigt att barn och ungdomar får med sig de demokratiska värderingar som vi vill att vårt samhälle står för. En viktig del av skolarbetet och en viktig del av lärarens profession är tolkningen av styrdokument och implementeringen av dessa dokument i skolarbetet.

Lärare är tjänstemän som har en stor makt när det gäller att forma och utveckla framtida medborgare. Lärare måste se till att kopplingen mellan skolan och det livet utanför skolan får en koppling som eleverna kan ta till sig. Om läraren inte själv har kunskap eller engagemang blir detta sekundärt eller kanske inte alls kommer till stånd. Likabehandlingsplanen är ett sådant styrdokument som är viktigt. Likabehandlingsplanen är det dokument som ligger till grund för att samhället ska bli mer tolerant och inte vara diskriminerande. Genom detta dokument lär sig de framtida samhällsmedborgarna att det inte är rätt att nedvärdera någon som inte är ”normal”. Det får inte bli ett dokument som står och samlar damm i bokhyllan utan måste vara ett dagligt använt dokument som lärarna kan använda i olika situationer. Kränkande behandling sker dagligen i våra skolor och i samhället. Det är viktigt att läraren som tjänsteman vet vad som krävs av honom eller henne. Finns förståelsen för varför vissa dokument skall användas, finns kunnandet och resurserna att införa dessa dokument och finns viljan att implementera dessa dokument. Detta är viktiga frågor som denna uppsats tar upp.

Det förs idag en livlig debatt om hur våra skolor ser ut och vad som händer i skolan. Inte ett enda av våra riksdagspartier saknas i mediedebatten. Det går nästan inte en dag utan att någon

från det politiska etablissemanget uttalar sig om hur skolan skall vara. Det alla är överens om är att det inte ska få förekomma några kränkningar eller mobbing i skolan.

Enligt en forskningsrapport som nyligen kom ifrån brottsförebyggande rådet, så löper de som blir mobbade större risk att hamna i utanförskap även senare i livet men också att mobbare längre fram i livet döms för våldsbrott.¹ Vi har även sett på senare tid hur mobbing och kränkande behandling i skolan har fått stora konsekvenser för både enskilda personer men även för samhället. Ett exempel på detta är tjejen som blev utsatt i skolan i Bjästa för kränkningar fast det var hon som var offret, detta till en kostnad med skolbyte och flytt ifrån kommunen. Men en skolledning och lärare som inte visste hur man skulle hantera en sådan här situation.

Kan man som lärare förklara vad som förväntas av en som samhällsmedborgare och hur samhället fungerar blir det mycket lättare för de framtida samhällsmedborgarna att komma ut och fungera i det demokratiska samhälle vi vill ha. Det gäller då att lärare vet vad som står i olika dokument. Detta för att implementera och förstå varför man skall implementera detta i skolan. Annars kan det lätt bli så att man som lärare bara ser det som att nu kommer det någonting nytt ifrån ledningen eller ifrån staten eller EU.

I denna uppsats så skall lärare få ge sin syn på hur likabehandlingsplanen uppfattas och hur man implementerar samma styrdokument. Uppsatsen blir därmed en implementeringsuppsats. Det blir intressant att se hur detta kan genomföras i vardagen. En fråga som kommer att är om läraren har alla verktyg för att fungera som implementerare av likabehandlingsplanen.

Syftet med denna uppsats är att göra ett nedslag på en normalstor gymnasieskola i en normalstor kommun i Sverige, för att få en uppfattning om hur lärare uppfattar den lokala likabehandlingsplanen och vilken uppfattning de har om den. Även hur det är en del av den undervisning som lärarna bedriver.

Tidigare forskning som denna uppsats baseras på är Anders Sannerstedts forskning om implementering². Detta för att Sannerstedt har forskat i ämnet implementering i skolan.

¹ Alvant, Per, *Effekter av anti-mobbingsprogram- vad säger forskningen*, Brottsförebyggande rådet, Information och förlag, 2009. Sid. 21-22.

² Rothstein, Bo, *Politiken som organisation*, SNS Förlag, 2008. Sid. 18-48.

Det kommer att intervjuas ett antal lärare för att höra deras uppfattning om hur likabehandlingsplanen på den specifika skolan används och ifall de förstår och tolkar detta dokument på lika eller olika sätt.

2. Likabehandlingsplaner

Likabehandlingsplaner kommer ifrån skolverket, som ger ut direktiv för hur likabehandlingsplaner skall se ut. Det är sedan upp till varje skola att skriva en lokal likabehandlingsplan som alla i skolverksamheten skall leva upp till. Här blir det viktigt hur alla i verksamheten tolkar de olika formuleringar och vad som tas med i de olika lokala handlingsplanerna. Om den som skriver likabehandlingsplanen inte vet vad lagstiftaren vill eller tolkar uttryck på sitt sätt kan det bli ett väldigt svårt dokument att läsa och implementera.

De riktlinjer som kommer ifrån skolverket är väldigt precisa i vad som skall ingå, detta öppnar tolkningsmöjligheter för formuleringar i skolans lokala likabehandlingsplaner. Den lokala likabehandlingsplanen måste också skrivas på ett sådant sätt att alla, både lärare men också elever kan ta till sig informationen och framförallt förstå innehållet och innebörden. Här är också ett ansvar på lärarna att de dels måste kunna men också veta vad det hela handlar om, för att kunna förklara om det finns några oklarheter. I detta blir tolkningen oerhört viktig för implementeringen.

Likabehandlingsplanerna är en vidare utveckling av antimobbingsplanerna som kom för cirka 30-år sedan. I början av åttiotalet kom ett av det första antimobbings programmen, men också ett instrument för att utvärdera samma program. Detta program kallas för Olweusprogrammet och är utvecklat av den Norske professorn Dan Olweus. Detta program blev ett av de först av många olika mobbingprogram.³ Mobbingfrågan blev högaktuell under denna tid och belystes mer och mer. Det genomfördes stora undersökningar i de nordiska länderna för att visa på hur stort problemet var.⁴ Det blir så att här börjar man med de stora antimobbingprogrammen som leder fram till likabehandlingsplanerna. För antimobbingprogrammen tar bara upp mobbingproblemet och inte alla andra kränkningar som

³ Alvant, Per, *Effekter av anti-mobbing program- vad säger forskningen*, Brottsförebyggande rådet Information och förlag, 2009. Sid. 6.

⁴ Thors, Christina, *Utstött- en bok om mobbing*, Lärarförbundets förlag, 2007. Sid. 59-60.

förekommer. Därför är man tvungen att se till så att det blir mer omfattande och inkluderar alla parter i skolan.

Mobbing och kränkande behandling är inget nytt fenomen i skolan eller i samhället. Det har förekommit i alla tider och tyvärr så förekommer det fortfarande. Därför är det viktigt att man redan ifrån unga år får reda på att det är fel att mobba och kränka andra människor. Det är många som blivit mobbade eller har varit mobbare i skolan. Det kanske är därför som frågan är av så stor vikt för många, man känner igen sig i situationen. Därför så blir det viktigt hur lärare tar upp denna fråga. Det blir även viktigt att lärarna får rätt verktyg att kunna arbeta med att implementera likabehandlingsplaner. Får lärarna inte tillräckligt med tid och resurser så blir detta arbete lidande.

3. Implementeringsbegreppet

Implementering är ett begrepp som dök upp som forskningsområde i början av sjuttioalet. För första gången tittade man på hur politiska beslut infördes och hur man införde dem. Vilka mekanismer är det som ser till att ett beslut genomförs på rätt sätt och vem är det som ser till att någonting blir gjort.⁵ Här finns olika syn på hur implementering går till och vem som utför implementeringen. Problemet med implementering är när det inte sker så som beslutsfattarna vill.⁶ Det viktiga när man skall implementera ett nytt styrdokument är att det är lättförståeligt och inte skrivs för krångligt utan kan tolkas på bara ett sätt. Det skall inte kunna missförstås utan styrdokumentet skall kunna vara välmotiverat, kunna kontrolleras, vara välgillat av de som skall implementera det och se till att utomstående aktörer inte försvårar implementeringen eller lägger till eller drar ifrån saker i styrdokumentet.⁷ För implementering i skolmiljö så har jag valt att använda mig av Anders Sannerstedts forskning om implementering. Detta för att det är den forskning som ligger i linje med det jag skall undersöka. Mycket av annan implementeringsforskning ligger på en politisk nivå, det jag var

⁵ Pressman, Jeffrey & Wildavsky, Aaron, *Implementation. How great expectations in Washington are dashed in Oakland*. University of California press, 1973.

⁶ Rothstein, Bo, *Politiken som organisation*, SNS Förlag, 2008. Sid. 28.

⁷ Ibid. Sid. 29.

intresserad av är hur det sker i skolmiljö och hur läraren är som implementerare. Enligt Anders Sannerstedt så finns det tre villkor för att implementeringen skall fungera, dessa är enligt honom nödvändiga. De tre är att förstå, att kunna och att vilja.⁸ Allt för att implementeringen skall kunna genomföras på ett så bra och smidigt sätt som möjligt. En orsak till att det kan bli fel i implementeringen är att något går fel och det blir ett så kallat implementeringsfel.⁹ Det kräver att styrningen av implementeringen blir klar, entydig och detaljerad.¹⁰ Med de tre villkoren för implementeringen kan, förstå och vilja kan man se om implementeringen har skett på ett rätt sätt eller om de styrande missat att få fram vad som skall implementeras och hur det skall implementeras. Många gånger kan otydliga instruktioner ifrån de bestämmande leda till att olika tolkningar kommer till, det blir ett så kallat implementeringsfel. Ett annat problem är att ett program revideras och ändras under arbetsprocessen och är man då inte uppmärksam hänger man inte med i ändringarna och det blir då fel i implementeringen. Här finns två olika implementeringsperspektiv *Top-Down* och *Bottom-up*.¹¹ Det första begreppet betyder att alla beslut tas i toppen av organisationen och följer en kedja nedåt i organisationen till den som skall utföra beslutet. Sannerstedt tar upp skollagen som ett exempel; skollag-skolförordning - skoladministration-beslut i skolstyrelsen-åtgärder i enskild skola klassrummet.¹² I enklare skrift, att politikerna tar ett beslut att något skall implementeras detta ger man sen i uppgift till den lokala administrationen att genomföra, de i sin tur delegerar ned till den lokala skolledaren som i sin tur delegerar ned till olika lärare att genomföra implementeringen. Det andra begreppet innebär att besluten tas nere i situationen t.ex. en situation gällande undervisningen i klassrummet.¹³ Skillnaden ligger i olika syn på lagar som styrinstrument.¹⁴ I uppifrån synen är det lagen som är det som ligger till grund för analysen, men i nedifrån perspektivet är frågan om lagen har någon styrande inverkan alls.¹⁵ En annan skillnad är också att uppifrånperspektivet ser till beslutsfattarens avsikt medan nedifrånperspektivet utgår ifrån tillämparens handlande.¹⁶

⁸ Ibid. Sid. 29

⁹ Bäck, Henry & Larsson, Torbjörn, *Den svenska politiken*, Liber, 2007. Sid. 290.

¹⁰ Stenelo, Lars-Göran, *Makten över den decentraliserade skolan*, Studentlitteratur, 1988. Sid. 156.

¹¹ Rothstein, Bo, *Politiken som organisation*, SNS Förlag, 2008. Sid. 24.

¹² Ibid. Sid. 24.

¹³ Ibid. Sid. 24.

¹⁴ Ibid. Sid. 25.

¹⁵ Ibid. Sid. 25.

¹⁶ Ibid. Sid. 25.

Ett annat begrepp som är centralt är närbyråkrat.¹⁷ Detta är den professionella tjänstemannen som arbetar nära människorna som berörs av implementeringen och ska se till att beslut genomförs.¹⁸ Det är i skolans värld läraren som är denna närbyråkrat och det är här som denna uppsats har sin utgångspunkt. Det finns några villkor som är framtagna för hur man implementerar beslut på denna nivå, dessa är **förstå**, **kunna** och **vilja**.¹⁹ I begreppet **förstå** är det så att styrningen skall vara entydig, i begreppet **kunna** är det fråga om resurser för att genomförandet skall kunna ske och i begreppet **vilja** så är det att om man förstår vad det är man skall implementera så vill man göra detta.²⁰

Det gäller därför att inte ge vaga eller motstridiga signaler i styrdokumentet som skall följas.²¹ Om detta förekommer så blir tolkningsutrymmet visserligen större men då blir också risken för olika tolkningar och risken för misstag större. Detta är ett problem som Nils Gilje & Harald Grimen tar upp i sin bok *Samhällsvetenskapens förutsättningar*, tolkningar är något som inte är absolut korrekta.²² Tolkningen av styrdokument blir hur betraktaren ser det och därmed blir implementeringen också hur betraktaren ser på informationen.

3.1 Lärare som tolkare.

Som lärare skall man tolka olika sorters dokument, detta innefattar läroplaner, betygskriterier och andra styrdokument. Man är som tjänsteman tvungen att ha kunskap om att vilja tolka och hur man utför vissa tjänster och förordningar som bestämts av statsmakten. Det är därför viktigt att veta vad som krävs av en i sin professionella roll i skolvärlden, men även sin roll i samhällets tjänst. Som lärare är man en viktig aktör för att samhället skall kunna fungera så att medborgarna får en bra och demokratisk utbildning som gynnar ett framtida samhälle. Här blir också de värderingar som man som lärare lär ut viktiga. Om man ger sina elever rätt signaler om hur man skall bete sig så kommer det att bli lättare för eleverna när de kommer ut i samhället att agera därefter. Man får som lärare inte kränka eller uppträda kränkande mot någon, varken elever eller kollegor.

Som ett led i detta gäller det att veta vad som står och vad som gäller i de olika styrdokument som finns skolans värdegrunder och likabehandlingsplaner. Det blir också viktigt att man vet hur man tolkar de olika ord och meningar som står i dessa dokument. En annan viktig del blir

¹⁷ Ibid. Sid. 21.

¹⁸ Ibid. Sid. 21-22.

¹⁹ Ibid. Sid. 29.

²⁰ Ibid. Sid. 29.

²¹ Ibid. Sid. 30.

²² Gilje, Nils & Grimen, Harald, *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*, Daidalos AB, 2007. Sid. 198.

hur man implementerar det man läst och tolkat så att det blir rätt ifrån början och att man inte tolkar olika för olika delar och gör undantag utan är konsekvent i tolkningen. En fara är att man får för många dokument och man sätter in de i en pärm som sedan står och samlar damm i en bokhylla och därmed blir styrdokumentet bara en parentes som man inte bryr sig om. Något man plockar fram vid revisioner och inte annars.

Det står klart och tydligt i skollagen att: ”Verksamheten i skolan skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar.²³” I dessa värderingar ingår att man som lärare kan ge en bra och välmotiverad undervisning om varför vi har vissa demokratiska regler och förordningar att leva efter. Kan man inte som lärare förklara och motivera detta så har man nog svårt att tolka och följa de styrdokument som finns i skolan. Därför blir det viktigt att man som lärare sätter sig in i den rådande diskursen som finns ifrån statens håll och att man förstår hur man skall tolka likabehandlingsplanen på skolan.

3.2 Läraren som implementerare.

Skolan idag är kommunal styrd. Det finns undantag som privata skolor och friskolor. Detta till skillnad ifrån tidigare när skolan styrdes av staten. Läraren gick ifrån att vara en statstjänsteman till att bli en kommunaltjänsteman. Detta innebar att styrningen av skolan flyttades ned ifrån en överstatlig styrning till en närmare lokal nivå. Man kom som närbyråkrat närmare de som tog besluten om hur verksamheten skall skötas. Vissa regler och lagar är fortfarande styrda av staten, t.ex. skollagen och diskrimineringslagen. Skolan blir alltså styrd ifrån två olika håll både en statlig och en kommunal. Detta gör skolan till en komplicerad institution, det blir ett delat huvudmannaskap.²⁴ Där staten står för hälften av det ekonomiska och kommunerna för resten. Kommunerna har också makten över utformningen av hur verksamheten skall skötas.²⁵ Detta gör att det blir en motsättning av hur verksamheten egentligen skall skötas, mellan vad centralmakten vill och de lokala önskemålen om hur verksamheten skall skötas.

Hur påverkar detta läraren som implementerare då? Det blir ett delikat problem som läraren får som närbyråkrat. För att verksamheten skall fungera så måste implementeringen fungera. Som sades tidigare i uppsatsen så måste läraren förstå, kunna och vilja implementera regler

²³ Lärarens handbok, Lärarförbundet, 2004. Sid. 55.

²⁴ Stenelo, Lars-Göran, *Makten över den decentraliserade skolan*, Studentlitteratur, 1988. Sid. 157.

²⁵ Ibid. Sid. 157.

och dokument som kommer både ifrån statsmakten men även ifrån de kommunala beslutsfattarna. I frågan om likabehandlingsplanen så har en Australiensisk forskare vid namn Ken Rigby, hävdade att om implementeringen lyckats så har det lika stor betydelse som själva arbetet mot diskriminering och mobbing.²⁶ Det finns inte mycket forskning om lärare som implementerare, den mesta forskningen har riktats mot hur politiska beslut har implementerats i olika samhällen. Detta känns därför som en viktig forskningsfråga eftersom skolfrågan idag är en politisk stöttesten och alla verkar ha en åsikt om hur skolan skall vara i framtiden. För alla har idag en relation till skolan, antingen som elev eller för detta elev, som förälder eller anhörig till någon som går i skolan eller som anställd i skolan som lärare.

4. Tidigare forskning

Den här uppsatsen baseras på tidigare forskning i implementering som gjorts av Anders Sennerstedt.²⁷ Han visar i sin forskning på hur man ska se på relationen mellan beslutsfattare och tillämpare.²⁸ Mycket av den tidigare forskningen har med den politiska implementeringen att göra. Sannerstedt är den forskare som forskat på implementering i skolan och därmed ligger närmast i utformning av forskning i denna uppsats. I denna uppsats blir rollerna att skolverket är beslutsfattare och läraren är tillämparen. I denna teori finns begreppet närbyråkrater²⁹, i detta begrepp förklarar Sennerstedt att det finns personer som arbetar i skolan³⁰, men även inom sjukvården och socialtjänsten.³¹ Han säger att närbyråkrater arbetar nära människor och jobbar med människor och att dessa ska behandlas olika efter sina förutsättningar.³² Han säger också att dessa närbyråkrater nästan tvingas på grund av mycket arbete att rutinisera sina arbetsuppgifter.³³ Även att man måste göra vissa prioriteringar i vad

²⁶ Rigby, Ken, *A Meta-evaluation of methods and approaches to reducing bullying in pre-schools and early primary school in Australia*, Hämtad ifrån www.education.unisa.edu.au/bullying.12/1 2010.

²⁷ Rothstein, Bo, *Politiken som organisation*, SNS Förlag, 2008.

²⁸ Ibid. Sid. 21.

²⁹ Ibid. Sid. 21.

³⁰ Ibid. Sid. 22.

³¹ Ibid. Sid. 22.

³² Ibid. Sid. 22.

³³ Ibid. Sid. 22.

man gör och hur man gör sitt arbete.³⁴ Här kommer begreppen **förstå**, **kunna** och **vilja** in i hur närbyråkraterna gör implementeringen. Dessa begrepp används av Lennart Lundqvist för att förstå brister i styrningen av implementeringen.³⁵ Det är enligt honom tre nödvändiga villkor för hur en framgångsrik implementering skall gå till. För att **förstå** så är styrningen viktig och den måste vara tydlig, allt för att det inte skall ske några misstag.³⁶ Allt för att man skall se vad som är målet med likabehandlingsplanen.

För att **kunna** implementera, behöver man resurser. Dessa resurser innefattar pengar, lokaler och personal. Detta är ett problem i dagens skola där det ekonomiska styr i stor utsträckning.

Viljan hos den som skall implementera ett beslut är det viktigaste av kriterierna i implementeringen. Finns inte viljan hos närbyråkraten, blir det svårt att genomföra ett beslut.³⁷

Sannerstedt skriver också att klienterna, i detta fall eleverna och i viss mån även föräldrarna hamnar i ett underläge på grund av att de inte har den professionella kompetensen som man måste ha i yrket.³⁸ Han påpekar också att klienterna har svårt att kontrollera verksamheten och hamnar i en tvångsbetonad situation av närbyråkraten.³⁹

Här blir det uppenbart vilken viktig situation som läraren har i sin profession som utlärare och implementerare av dokument som t.ex. likabehandlingsplanen. Makten som implementerare är oerhört viktig. Sannerstedt påpekar också att det är väldigt svårt med dessa förutsättningar att inte tillgodose de som är klienter och deras behov, för man har som närbyråkrat makten över implementeringen.⁴⁰

Ett problem med implementeringsforskningen som Sannerstedt tar upp ytterligare är att det är bara när implementeringen misslyckas som det uppmärksammas.⁴¹ Detta kallas för implementeringsproblem.⁴² Det gör att denna uppsats försöker att ge en bild av hur svårt det är att implementera ett dokument i skolan värld. Med fokus på tillämparen, detta påpekar

³⁴ Ibid. Sid. 22.

³⁵ Lundqvist, Lennart, *Implementation Steering*, Studentlitteratur, 1987. Sid. 43.

³⁶ Rothstein, Bo, *Politiken som organisation*, SNS Förlag, 2008. Sid. 22.

³⁷ Ibid. Sid. 22.

³⁸ Ibid. Sid. 22.

³⁹ Ibid. Sid. 22.

⁴⁰ Ibid. Sid. 22.

⁴¹ Ibid. Sid. 43-44.

⁴² Ibid. Sid.

Sannerstedt är en viktig synpunkt.⁴³ Här kommer vi också att få lärarens syn på hur implementeringen har gått till och ifall den fungerat på ett tillfredställande sätt men även om det har funnits någon uppföljning.

De rapporter som skolverket ger ut med kritik på hur likabehandlingsplanen har skötts och följts upp är många och graverande för skolorna.⁴⁴ Efter att ha läst flera så ser man att det finns ett problem med implementeringen av likabehandlingsplanerna.

Styrningen av skolan är också en viktig faktor. Ser man till hur maktstrukturen ser ut för skolan kan man från toppen se att det är gjort för konflikter och egna tolkningar. Svingby har en modell för hur hierarkin i skolan ser ut:

Samhälleliga intentioner(samhällets utveckling)

Tolkning

Läroplan och bestämmelser

Tolkning

Skolledning

Tolkning

Lärare och övrig personal

Tolkning

Elever⁴⁵

Detta blir en konfliktfylld och krånglig hierarki. I detta klimat skall implementering av styrdokument genomföras. Här gäller att styrningen är klar och att alla vet vem som skall göra vad. Om inte kan implementeringsfel uppstå.

⁴³ Stenelo, Lars-Göran, *Makten över den decentraliserade skolan*, Studentlitteratur, 1988. Sid. 157.

⁴⁴ www.skolverket.se

⁴⁵ Berg Gunnar & Wallin Erik, *Skolan i ett organisations perspektiv*, Studentlitteratur, Lund, 1982. Sid. 100.

5. Design

Den metod som har använts i denna uppsats är intervjuer med lärare på en gymnasieskola. Det är en kvalitativ studie för att resultatet ska bli det bästa möjliga. Intervjupersonerna har anonymiserats och benämns som bokstäver, allt för att ingen skall kunna pekats ut. På grund av begränsade tid och utrymme kan inte alla lärare bli intervjuade, därför kommer ett slumpvist urval av lärare att intervjuas. Dessa lärare är inte tidigare kända av författaren. Det blir således ett nedslag i den svenska skolan. Detta för att visa hur det kan se ut på en skola i Sverige och inte generaliserande för hela landet. Det kanske skulle vara ett intressant ämne för en större forskning i hur implementering av likabehandlingsplaner ser ut i hela landet och hur olika skolor och kommuner arbetar med detta.

Lärarna kommer att intervjuas i enskildhet och urvalet kommer att ske så att det är lärare. Detta med olika inriktningar och inte samma ämnen för att få en så stor spridning som möjligt. Detta för att se ifall det bara är vissa ämnen som arbetar med likabehandlingsplanen eller om det genomsyrar hela denna specifika skola. Det blir en viktig del att se hur läraren som implementerare tar sig an problemetiken i begreppen vilja, kunna och förstå. Förstår lärarna vad som krävs av dem och har de fått tillräckligt med resurser och information om hur man implementerar likabehandlingsplanen. Vet lärarna vad som ställs som krav på dem för att kunna implementera ett styrdokument.

5.1 Urval.

Intervjuerna kommer att genomföras på en gymnasieskola i en mindre kommun i Västsverige, Falkenberg. Det är en skola som är utvald, detta för att om man skulle göra en sådan här undersökning på fler skolor så krävs betydligt mer tid och resurser. Det är som sagt inte heller meningen att det skall vara en komplett bild av hur det ser ut i alla skolor i Sverige. Det finns bara en kommunalgymnasieskola i kommunen. Invånarantalet ligger i spannet om > 25000.⁴⁶ Ser man till statistiken som skolverket har på sin sida så ser man att skolan som jag genomfört

⁴⁶ Skolverkets statistik för kommunala skolor, www.skolverket.se. Utdraget 12/1 2010.

mina intervjuer i ligger på medelvärdet⁴⁷ i invånarantal och andel skolelever. Urvalet av intervjupersoner kommer att ske slumpvis, allt för att skribenten inte ska kunna påverka vilka som intervjuas, detta följer i stort rekommendationerna i metodpraktikan.⁴⁸ Allt för att reabiliteten skall kunna upprätthållas.

5.2 Avgränsningar.

Det är nödvändigt med avgränsningar när man skriver en sådan här uppsats. Det är både utrymmesbegränsningar men även tidsbegränsningar. Därför blir det ett urval som ser ut som det gör. Det kommer förhoppningsvis att visa en liten bild av hur lärarprofessionen ser ut och vilken samhällsnytta en bra lärare gör. Förhoppningsvis leder detta verk också fram till fortsatt forskning inom området i hur implementeringen och diskursen i skolan ser ut. Det finns massor av styrdokument som kommer ut i skolorna varje år och dessa är lika viktiga, frågan är om de som jobbar med dem uppfattar det.

5.3 Fallbeskrivning.

Gymnasieskolan i Falkenberg har egentligen ingen konkurrens i kommunen som gymnasieskola, det finns en liten frigymnasieskola men den är liten och inriktar sig på praktiska program som frisörprogrammet och ett idrottsprogrammet. Intervjuerna genomfördes över flera dagar med olika lärare som inte visste om varandra. Lärarna själva fick välja var de ville bli intervjuade. Detta skedde på olika platser allt för att de skulle vara så bekväma i situationen som möjligt. I vissa fall skede det på de olika lärarnas arbetsrum men även personalrummet användes. Intervjuerna genomfördes även som samtal. Det finns en intervjuguide som bilaga, denna låg till grund för intervjuerna. Frågorna som är med i denna guide användes men följdes av ett resonemang som utvecklades till ett samtal.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Marcus & Wängnerud, Lena, *Metodpraktikan*, Norstedts Juridik, 2007. Sid. 283-311.

6. Validitet

I fråga om validitet så lutar sig denna uppsats mot hur det framställs i *Metodpraktikan*.⁴⁹ Man delar där upp begreppet i två olika definitioner, först begreppsvaliditet⁵⁰ och sedan resultatvaliditet.⁵¹ För att få hög validitet så gäller det att göra rätt och försöka utesluta systematiska fel.⁵² Man måste se till att teorierna hör samman med hur man utför sin undersökning,⁵³ gör man detta på rätt sätt så blir resultatvaliditeten bra. Det gäller att mäta det man påstår att man mäter.⁵⁴ Så har man hög kvalitet på sin begreppsvaliditet och på det som benämns som reliabilitet⁵⁵ så får man hög resultatvaliditet.⁵⁶ Med reliabiliteten så gäller det att få bort slumpmässiga och osystematiska fel.⁵⁷

Det blir i denna undersökning ett problem med intervjuerna, för det ger en bild av tolkningar, dessa blir en åsikt som intervjupersonen ger. Därför kan det ge en ensidig syn på vissa frågor. Där kan alltså bli ett problem med reliabiliteten. Denna intervju blir uttolkarens åsikt. Inte vad som sägs i dokumentet. Detta är heller inte syftet med uppsatsen, men det kan bli ett problem.

⁴⁹ Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Marcus & Wängnerud, Lena, *Metodpraktikan*, Norstedts Juridik, 2007. Sid. 63-72.

⁵⁰ Ibid. Sid. 63.

⁵¹ Ibid. Sid. 63.

⁵² Ibid. Sid. 63.

⁵³ Ibid. Sid. 63.

⁵⁴ Ibid. Sid. 63.

⁵⁵ Ibid. Sid. 70.

⁵⁶ Ibid. Sid. 70.

⁵⁷ Ibid. Sid. 70.

7. Syfte och Frågeställning

Syftet med uppsatsen är att se på hur implementeringen av likabehandlingsplanen går till på en gymnasieskola. Detta för att se på hur lärarna har **förståelse**, **kunnande** och **viljan** att göra implementeringen som den skall. Lärarnas uppfattning ifall det sker på rätt sätt är en viktig synpunkt i dagens ekonomiska läge.

För att reda ut hur implementeringen av likabehandlingsplanen gått till och hur den har följts upp så landar uppsatsen på ett antal frågor som skall besvaras.

Hur har implementeringen av likabehandlingsplanen gått till?

Uppdateras likabehandlingsplanen som den skall, 1 ggr/år?

Sker det någon uppföljning av implementeringen av likabehandlingsplanen?

Finns resurserna för att implementera likabehandlingsplanen till eleverna?

Allt för att försöka få fram hur lärare har makten att påverka de elever som man skall göra till goda samhällsmedborgare.⁵⁸ Det blir en viktig fråga inte bara för lärare som pedagoger utan också i ett vidare samhällsperspektiv, där dagens elever är morgondagens samhällsmedborgare men också morgondagens närbyråkrater och makthavare. Det är även dagens elever som är uttolkare i framtiden av sådana här dokument. Så detta är en viktig fråga i vår framtida värld.

⁵⁸ Lärarens handbok, Lärarförbundet, 2004. Sid. 55.

8. Intervju

För att systematisera intervjuerna så beslutades att dela in intervjuerna i olika teman. Dessa teman blev: **Förstå, vilja och kunna**. Detta för att lättare få en förståelse för hur lärarna ser på tolkning och implementering och även sin egen del som tolkare och implementerare. Först ställdes dock allmänna frågor om ämne man undervisar i och hur länge man varit lärare. Det kändes som relevant för att se om det var ett visst ämne där det var viktigare än något annat att ta upp likabehandlingsplanen. Det blev lärare ifrån olika program och ifrån olika ämnen som intervjuades, allt för att validiteten skulle bli så hög som möjligt.⁵⁹ Om man intervjuat lärare ifrån samma program är risken stor att man fått samma svar på frågorna, detta gäller även om man intervjuat lärare ifrån samma ämne. Detta hade då blivit ett problem med reliabiliteten.⁶⁰

Urvalet av undersökningspersoner har varit sådant att det gäller att få fram en generell bild av hur det ser ut på en skola. Därför har urvalet stannat på denna skola, det var även så att det inte skulle vara lärare som liknade varandra i ämnen eller kön eller ålder eller tjänsteår utan det skulle bli en spridning på de olika lärarna för att få fram en bild av en hur det ser ut på en skola. Detta för att sprida resultatet och inte få ett resultat som pekade i ett visst håll. Detta gjordes också för att försöka utesluta att man fick politiskt korrekta svar. Detta är en fara när man intervjuar personer inom samma yrkesgrupp, att det blir det svar som man vet förväntas och för att det inte skall bli några kontroverser. Det är en fara i alla intervjusituationer att intervjupersonerna har en uppfattning om vad som förväntas att personerna skall svara. De olika intervjupersonerna visste inte om vilka de andra intervjupersonerna var, också detta för att de inte skulle kunna prata ihop sig om hur de skulle svara.

Alla intervjuerna fördes i en miljö som intervjupersonerna fick välja, detta för att få en så avslappnad och lugn atmosfär som möjligt. Alla intervjuerna spelades också in på band, utom en. Denna intervjuperson ville inte att det skulle spelas in så vid detta tillfälle togs det istället anteckningar. Även detta beslut togs för att få intervjupersonen så avslappnad och tillitsfull

⁵⁹ Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Marcus & Wängnerud, Lena, *Metodpraktikan*, Norstedts Juridik, 2007. Sid. 63-72.

⁶⁰ Ibid. Sid. 70.

som möjligt. Det är något som är viktigt, att få intervjupersonerna att lita på en som intervjuare. Skribenten framhöll även att de skulle som intervjupersoner bli anonymiserade, så att ingen skulle kunna pekats ut. Även detta för att få ett förtroende hos intervjupersonerna.

I bilgan om intervjuguiden så kommer intervjufrågorna att skrivas ut.

8.1. Intervjupersoner.

De personer som intervjuades har blivit avidentifierade och fått en bokstav istället. Allt för att det inte skall kunna gå att peka ut någon enskild lärare. Det blev så att det intervjuades fyra kvinnor och fyra män, alla med olika inriktningar i ämnen. Listan över tjänstår och ämne samt kön är som följer:

Identifikation.	Kön.	Ämne.	År i yrket.
A	Man	Psykologi, Filosofi	10
B	Man	Matematik	33
C	Kvinna	Svenska, Engelska	30
D	Kvinna	Svenska, Engelska	37
E	Kvinna	Svenska, Engelska	23
F	Man	Samhällskunskap, Historia	10
G	Kvinna	Svenska, Svenska 2	4
H	Man	Data, Matematik	11

Alla kvinnorna är språklärare. Detta var något som upptäcktes efter intervjuerna var gjorda. Vet inte om det betyder att många kvinnor är språklärare eller om det var en slump. Det jag vet är att de är lärare på olika nationella program eller på individuella programmet.

Även de manliga lärarna är på olika program, en av de manliga lärarna är på vuxengymnasiet som lärare. Det är något som inte kommer att avslöjas i resultatet, allt för att man inte ska kunna identifiera just den läraren.

8.2. Kategorisering.

För att få en överblick över intervjupersonernas uppfattning om tolkning och implementering av likabehandlingsplanen så delades frågorna upp i underkategorier. De tre temana blev som följer: **Förstå, Vilja och Kunna**. Detta för att få ett grepp om hur lärarna uppfattade sitt eget arbete med likabehandlingsplanen. Allt för att ta reda på om det var något som man använde som verktyg och såg till att det implementerades och tolkades. Lärarna som intervjuades tyckte att de hade det verktyg som behövdes för att förstå vad som skulle implementeras, även viljan fanns men det blev problem vid kunnandet. Det upplevdes av alla lärarna som att resurserna inte fanns.

9. Resultat

Förståelsen för varför det finns en likabehandlingsplan och varför det är så viktigt att den implementeras fanns hos alla intervjupersoner. De såg det som en självklarhet att det fanns en likabehandlingsplan. Detta kan vara en del av problemen med implementeringen, man tog det som en självklarhet att det fanns en likabehandlingsplan.

Den första frågan, om hur implementeringen gått till blev besvarad på lite olika sätt. En av de intervjuade lärarna svarade att de kändes som att det skulle läggas mycket krut på detta och det var viktigt. Men han tyckte sedan att det runnit ut i sanden, det var viktigt i början sedan upphörde det och andra ämnen blev viktigare. Denna intervjuperson kände det som att det var ett politiskt beslut som skolledningen kände var nödvändigt och till en börja med var viktigt men som efterhand skulle sköta sig själv. Detta tyckte alla intervjupersonerna som jag intervjuade. Det blev även uppenbart när de såg att likabehandlingsplanen var ifrån 07-08 och inte uppdaterad efter det. En kommentar som alla höll med om var att en halvdag som utbildning i likabehandlingsplanen skett var för lite. Det var en rektor som hållit i utbildningen och som skulle se till att implementeringen skulle ske på ett rätt sätt. I stort tyckte de att det var bra men för lite tid när alla begrepp och hur man skulle arbeta med likabehandlingsplanen implementerades. Flera av lärarna såg det även som att med deras stora erfarenhet så visste de vad som krävdes av dem vid utbildningstillfället. **Viljan** i vad som skulle göras för att implementera likabehandlingsplanen fanns och alla intervjupersonerna hade en klar bild av den, men alla uttryckte också att de inte hade arbetat aktivt med likabehandlingsplanen. Man förstod vad maktavarna ville med likabehandlingsplanen, detta var inget problem för intervjupersonerna.

Om likabehandlingsplanen uppdateras som den skall? Här blev det nästan en upprorsstämning bland intervjupersonerna. En av intervjupersonerna var med och arbetade fram likabehandlingsplanen och skämdes nästan när hon upptäckte att den inte var reviderad på nästan två år.

”Jag sitter med i den arbetsgrupp som arbetar med likabehandlingsplanen och jag har inte tid till att arbeta med den.”

En annan uttryckte det som att *"Det är lite pinsamt att inte jag inte hunnit se på likabehandlingsplanen på flera år. Den står i bokhyllan men jag tittar aldrig i den."*

Alla var överens om att det var svagt av skolledningen att inte uppmärksamma att den inte var uppdaterad och att den var två år gammal. Den lärare som satt i arbetsgruppen skulle ta tag i detta med en gång och kalla till ett möte där likabehandlingsplanen skulle uppdateras så fort som möjligt. Så alla kände att uppdateringen inte hade skett överhuvudtaget. De kände att detta var en svaghet i systemet och inte visste vem som skulle sköta uppdateringen. Här kan man se att det hierarkiska styret som finns i skolan blev en svaghet, skolledarna var övertygade om att arbetsgruppen skulle arbeta med uppdateringen och arbetsgruppen var övertygad om att skolledningen skulle vara de som arbetade med uppdateringen. Här kommer Svingbys konfliktmodell in om hur hierarkisk skolan är.⁶¹ I denna modell ser vi att mellan varje steg så finns det utrymme för tolkningar vid beslutsfattande. Vid sådana tillfällen måste instruktionerna vara klara i vem som skall göra vad annars blir tolkningarna om vem som skall göra vad väldigt oklara och det kan uppstå luckor där ingen vet vem som skall göra vad.

Så hade det blivit här, ingen visste vem som hade ansvaret för att uppdateringen blev gjord rätt. Uppdateringen blev alltså lidande och ingen tog ansvar för att det blev någon uppdatering. Här uppstår ett så kallat implementeringsfel. Det blir ett stop i processen och man tror att någon annan ska sköta så att implementeringen följs upp.

I frågan om det sker någon uppföljning av implementeringen av likabehandlingsplanen, så blev svaren något ansträngda. Ingen tyckte att det var eller hade varit någon uppföljning. Den första utbildning och informationsdagen hade följts av ytterligare en halvdag men det var för minst tre år sedan de hade haft den. Alla var överens om att det ifrån skolledning och politiskt håll nu satsades på miljöfrågor istället för likabehandlingsfrågor. Som en av lärarna uttryckte det: *"Nu är det miljön som alla elever och lärare skall intressera sig för och då får allting annat maka på sig. Nästa år är det något annat som är politiskt korrekt som vi skall undervisa i."*

Allmänt kände alla lärarna att det fanns ingen uppföljning att tala om överhuvudtaget. Ett par av dem kände att det inte behövdes för de hade erfarenhet och tyckte att de inte behövdes men andra av lärarna kände att det nog skulle varit bra med en uppföljning minst en gång per år. Här var man kritisk till skolledningen som inte tog ett större ansvar och såg till så det blev

⁶¹ Berg Gunnar & Wallin Erik, *Skolan i ett organisations perspektiv*, Studentlitteratur, Lund, 1982. Sid. 100.

uppföljning gjord. Man hänvisade till allt som hänt i skolor runt om i både Sverige men även utomlands. Som svåra mobbingfall och till skolskjutningarna både i U.S.A. och i Finland. En generell uppfattning var att arbetade man aktivt och hade uppföljningar minst en gång per termin så skulle man nog få en annan medvetenhet både ifrån skolledning och ifrån lärare men även ifrån elever om att man skall arbeta och se till att kränkningar och mobbing inte får förekomma någonstans i skolan. Ett aktivt arbete med likabehandlingsplanen skulle kunna förebygga mycket av det som pågår i form av kränkningar i skolan.

Kan man genomföra implementeringen av likabehandlingsplanen? Att kunna är en fråga som blev intressant ur ett samhällsperspektiv. Här fick man en inblick i hur skolans resurser fördelas. Och vad skolan prioriterade.

Den sista frågan ifall det finns resurser att arbeta med likabehandlingsplanen till eleverna, blev den fråga som var den mest engagerade frågan. Som alla resursfrågor i skolan så blev det olika svar ifrån alla lärarna. En tyckte att man kunde ta tid ifrån olika ämnen men naturligtvis inte ifrån dennes ämnen. En annan lärare tyckte att detta skulle ske inom ramen för samhällskunskapsämnet. Någon annan var inne på att livskunskap skulle vara obligatoriskt och där kunde man ha detta som en del av ämnet. Det alla var överens om var att det inte fanns tillräckligt med resurser och att politikerna sparade för mycket på skolan. Det finns helt enkelt ingen tid och inga pengar ifrån kommunen att lägga till sådan här utbildning. Resursbristen var tydlig och detta tyckte de flesta av intervjupersonerna var frustrerande. Man ser här att den implementeringsmodell som existerar i denna fråga är top-down modellen . Besluten tas av de som sitter i ledningen och skall verkställas nedåt. Politikerna tar beslut om vilka resurser som skolan får och ger detta till rektorerna som måste se till att lärarna vet hur mycket resurser man har till sitt förfogande.

Detta är något som är genomgående i svaret på alla frågorna, det är en styrning uppifrån. Lärarna som är den som skall genomföra besluten har liten eller ingen makt alls utan besluten sker över huvudet på närbyråkraten, i detta fall lärarna. Detta medföljer att implementeringen av likabehandlingsplanen blir lidande och sker inte på rätt sätt eller sker inte alls. Detta kan i framtiden bli ett problem för skolan och för samhället i stort. Vet inte eleverna vad som gäller för kränkningar så kan det bli stora konsekvenser. Mobbingen kan öka vi ser att den inte

minskar i alla fall. Ett exempel på en grov kränkning är Bjästa. Den här tjejen som blev utsatt hade förmodligen inte blivit så hårt utsatt om lärarna hade fått en riktig implementering av likabehandlingsplanen och haft ett aktivt arbete med denna.

Mycket av kränkningar och mobbing skulle undvikas om man implementerar dokument rätt. Alla mina intervjupersoner var överens om att man måste arbeta mycket med att förebygga och se till att det sker uppföljning av likabehandlingsplanen men även hur man implementerar det hela ifrån början. De var också inne på att man måste involvera eleverna direkt ifrån början.

Alla intervjupersonerna tyckte att de inte hade någon makt över vad som skulle göras i skolan med likabehandlingsplanen. Att det var en ”papperstiger” som stod och samlade damm på en bokhylla och bara togs fram om skolverket kom på inspektion. Man kände sig maktlösa och att man hade för lite resurser överhuvudtaget. Det var det ekonomiska som styrde var en annan synpunkt som var vanligt förekommande. **Förståelsen** fanns hos lärarna, även **viljan** fanns den var det inget fel på men så var det frågan om att **kunna** genomföra implementeringen. Där kände lärarna att de inte kunde påverka någonting. Detta var en fråga för politikerna i kommunen och deras resursfördelning.

I synen på hur det styrdes blev det uppenbart att skolan styrdes i ett top-down system. Allt bestämdes uppifrån och lärarna hade väldigt lite att säga till om. Man kände att mycket bestämdes över deras huvuden och väldigt lite kom ifrån lärarna själva. Detta är något som Sannerstedt har vrist i sin forskning också. Det ekonomiska styr så att det blir en top-down styrning och närbyråkraten som skall sköta implementeringen inte får tillräckligt med resurser eller medel att sköta implementeringen rätt. Det han kommer fram till är att skolan är svårstyrd men att det inte är lärarnas fel men inte heller politikernas fel.⁶² Kan man då säga att det är någons fel i implementeringen av likabehandlingsplanen? Förmodligen är det som en av lärarna sade, ”*Vi ser att det är en kombination. Vi skulle kunna arbeta mer aktivt med den, men vi skulle kanske få mer resurser också.*”

⁶² Stenloo, Lars-Göran, *Makten över den centraliserade skolan*, Studentlitteratur, Lund, 1988. Sid. 159-162.

10. Slutdiskussion

Det blev en intressant uppgift att intervjua och höra hur lärare tolkar och implementerar ett dokument. Den lokala likabehandlingsplanen är ett viktigt dokument, som för att vi ska kunna få demokratiska samhällsmedborgare måste belysas. Om man inte visar ungdomarna och eleverna att man skall behandla alla lika oavsett om man har olika kön, en annan hudfärg, en annan sexuell läggning eller kanske ett fysiskt eller psykiskt handikapp, kommer vi att få ett samhälle där intolerans och främlingsfientlighet styr. Vi ser redan sådana tendenser i samhället där de som inte är som andra blir utsatta. President Georg W. Bush sade att *"antingen är ni med oss eller så är ni emot oss."* Det kan man ta som ett uttryck för diskriminering. Det är vi eller dem.

Förståelsen för likabehandlingsplanen var stor hos lärarna. Man visste vad målet var för att ha ett sådant dokument i skolan. Det var inget problem tyckte någon av intervjupersonerna.

Alla intervjupersonerna tyckte att det var lite pinsamt att de inte arbetade aktivt med likabehandlingsplanen. Man var medveten om bristerna, men sade samtidigt att ansvaret för uppföljning låg på skolledningen. Det var den som tagit över ansvaret för hur likabehandlingsarbetet skulle fortsätta. Skolledningen skulle även uppdatera likabehandlingsplanen. Man tyckte det var lite pinsamt att den inte var uppdaterad på nästan tre år, då det står att den skall uppdateras varje år. En av respondenterna som arbetat med likabehandlingsplanen för några år sedan blev upprörd när jag påpekade att den var så gammal. Denna respondent skulle ta upp detta med skolledningen.

Det är detta som Rigby menar är så viktigt, att implementeringen och uppföljningen sker så att det förhindrar mobbing och trakasserier.⁶³ Det är förmodligen här som det största problemet ligger, uppföljningen. Den verkar bli lidande i dessa besparingstider, ofta så skyller man på resursbrist och på att tiden inte räcker till. Det är här resurserna borde sättas in. För om man implementerar rätt och ser till att uppföljningen sker på rätt sätt så skulle mycket av problemen lösas.

⁶³ Rigby, Ken, *A Meta-evaluation of methods and approaches to reducing bullying in pre-schools and early primary school in Australia*, Hämtad ifrån www.education.unisa.edu.au/bulling.12/1 2010.

Alla tyckte att detta är ett dokument som man arbetat med för några år sedan, då med temadagar och diskussioner. Nu däremot blir det inget sådant arbete överhuvudtaget. När det är utbildningsdagar nu för tiden så är det miljötema som är det aktuella. En respondent tyckte att det skulle varit bra om man tagit en av dagarna som man har i början av terminen till att diskutera likabehandlingsarbetet i skolan. **Viljan** att arbeta med likabehandlingsplanen var stor, alla tyckte det var viktigt.

Implementeringen är en viktig del av skolarbetet, alla tyckte att de tar upp det i sina ämnen i olika former, förutom matematiklärarna, de menade att det var svårt att implementera detta i ämnet. Språklärarna ser till att det finns texter som man kan läsa, samhällsläraren tyckte att han har det som en naturlig del av sina lektioner att lära ut likavärde. Filosofiläraren har dilemman som eleverna får ta ställning till. Detta som en del av undervisningen. I dessa dilemman kommer frågor om lika värde upp hela tiden. Den lärare som kändes som han implementerade likabehandling mest i sin undervisning, var filosofi och psykologiläraren. De övriga försökte men tyckte inte att det räckte till.

Det var väldigt mycket fokus på att man inte har tillräckligt med tid för att implementera likabehandlingsplanen. Implementering av likabehandlingsplanen i en lokal kommunal skola blir viktig för att få eleverna att bli de demokratiska medborgare vi vill ha i framtiden. Om inte detta sker är risken stor att vi får ett framtida samhälle som är intolerant mot individer som inte är "normala". För att detta inte skall bli en framtid så borde man införa ämnet livskunskap i skolan där sådana här frågor tas upp och ventileras. Där skulle man få tid och resurser så man kan implementera och undervisa i likabehandling. Det skulle alla tjäna på, både skolan i stort men även samhället. Mycket av den intolerans som finns i samhället skulle kunna undvikas.

Tolkningen av likabehandlingsplanen var knepigare. Alla lärarna hade olika tolkningar av dokumentet. Vissa såg det som rekommendationer medan andra såg det mer som något som man skulle följa. Det som var slående var att alla tyckte det var ett dokument som finns men som inte används. Ordet papperstiger dök upp flera gånger. Man sa att det stod i en pärm och samlade damm. Enda gången det kom fram var när skolverket gjorde en inspektion. Man hade också fått anmärkningar ifrån skolverket i fråga om likabehandlingsarbetet.

Alla skämdes för att man inte visste mer om likabehandlingsplanen när intervjuerna gjordes. Det var också en mening med uppsatsen, att se om de hade någon koll på likabehandlingsplanen och vad som står i den. Den lärare som var mest bekväm med

dokumentet var den som arbetat minst tid. Utbildningen låg nära i tid så det var rätt fräsch kunskap. Man tolkade uttryck olika. Men som alla texter och situationer så blir tolkningen olika för olika individer. Vissa uttryck kom igen som medvetandet, tidsbrist, självklart och erfarenhet. Det var samma tolkning på dessa uttryck. Det viktiga är att lyfta frågan om det gör någon nytta att ha ett dokument som inte är levande utan står och samlar damm och som kommer fram när skolverket gör sina inspektioner. Det kan inte vara meningen att ett så viktigt dokument inte hålls levande och arbetas med kontinuerligt.

Alla höll med om att det viktiga är att få resurser för att **kunna** arbeta med detta ämne i framtiden. Att skolledningen inte skall skjuta undan detta ämne utan ta upp det som det står i dokumentet, att man skall arbeta kontinuerligt med likabehandlingsarbetet. Mycket av en rätt implementering från början skulle förmodligen få stora samhällsliga konsekvenser. Man skulle om man får detta till livs i skolan som elev en större empati för sina medmänniskor. Detta skulle kunna göra att man inte hamnar i utanförskap och blir en samhällsbelastare. Med rätt implementering så kan man spara stora kostnader för samhället i framtiden genom kostnader inom kriminalvården och sjukvården.

På den skola där nedslaget gjordes så skulle nog likabehandlingsarbetet behöva belysas, om man ser till skolverket så kommer det rapporter nästan hela tiden om att det är problem med mobbing och likabehandling. Det är ofta det som skolor får anmärkning på vid revisionerna. Så det måste nog till fortsatt forskning om hur det ser ut i hela skolvärlden.

11. Kumulativitet

Denna uppsats kommer att ge en fortsatt forskning om hur lärare är som implementerare och hur de är som tolkare av dokument. Denna uppsats blir ett nedslag i en vanlig mellanstor kommun i Sverige. Skolan som undersökningen sker i är en vanlig kommunal gymnasieskola. Den har ett antal olika program och inriktningar. En ingång till vidare forskning kan vara att se på hur eller om det skiljer sig i tolkning och implementering mellan skolor i olika kommuner eller om det skiljer sig i tolkning och implementering mellan kommunala skolor och friskolor. Denna vinkel hade varit ett väldigt intressant framtida forskningsobjekt. För här är läraren en privatanställd tjänsteman och i en kommunalskola är läraren en kommunaltjänsteman och där i förlängningen en statstjänsteman. Detta kan kanske påverka hur man tolkar olika dokument som likabehandlingsplanen. Man skulle även kunna undersöka hur det skiljer sig mellan grundskolan och gymnasieskolan, ifall likabehandlingsplanen används annorlunda eller tolkas annorlunda i den frivilliga skolformen kontra den ickefrivilliga skolformen. Det finns säkert andra infallsvinklar också men det lämnas till den fortsatta forskningen.

Detta spørsmål lämnas till fortsatt forskning. En sådan undersökning skulle förmodligen ta flera år och kanske leda fram till en samhällsforskning i hur lärare ser på olika styrdokument. En fortsatt forskning skulle kunna ta upp mer än bara likabehandlingsplanen, det kommer många andra dokument som lärare skall följa så som betygsdokument och måldokument. Lärare skulle förmodligen ställa upp på en sådan undersökning för att belysa hur viktigt deras arbete är.

En annan vinkel är att undersöka vad som händer med elever som kommer ut i samhället och har haft en lärare som aktivt arbetat med likabehandlingsplanen i sin undervisning. Blir dessa goda samhällsmedborgare eller är det ingen skillnad? Det förekommer forskning och undersökningar på detta, men det hade varit intressant med ett experiment och jämfört en lärare som arbetar aktivt med dokumentet och en som inte arbetar med dokument.

12. Referenser.

Alvant, Per, *Effekter av anti-mobbingsprogram- vad säger forskningen*, Brottsförebyggande rådet, Information och förlag, 2009.

Berg, Gunnar & Wallin, Erik, *Skolan i ett organisations perspektiv*, Studentlitteratur, 1982.

Bäck, Henry & Larsson, Torbjörn, *Den svenska politiken*, Liber, 2007

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Marcus & Wängnerud, Lena, *Metodpraktikan*, Norstedts Juridik, 2007.

Gilje, Nils & Grimen, Harald, *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*, Daidalos AB, 2007

Lundqvist, Lennart, *Implementation Steering*, Studentlitteratur. 1987.

Lärares handbok, Lärarförbundet, 2004.

Pressman, Jeffrey & Wildavsky, Aaron, *Implementation. How great expectations in Washington are dashed in Oakland*. University of California press, 1973.

Rigby, Ken, *A Meta-evaluation of methods and approaches to reducing bullying in pre-schools and early primary school in Australia*, Hämtad ifrån www.education.unisa.edu.au/bullying. 12/1 2010.

Rothstein, Bo, *Politiken som organisation*, SNS Förlag, 2008

Skolverkets statistik för kommunala skolor, www.skolverket.se. Utdraget 12/1 2010.

Stenelo, Lars-Göran, *Makten över den centraliserade skolan*, Studentlitteratur, 1988.

Thors, Christina, *Utstött- en bok om mobbing*, Lärarförbundets förlag, 2007.

Bilaga 1. Intervjuguide.

”Förstå.”

1. Likabehandling i skolan har varit något man ofta talat om under senare år. Exempelvis ska alla skolor ta fram en likabehandlingsplan. Vad uppfattar du som huvudmålet med satsningen på likabehandling?
2. Hur uppfattar du den lokala likabehandlingsplanen?

”Vilja.”

3. Hur ser du på lärarens ansvar i likabehandlingsarbetet? Är det lärarens uppgift att arbeta med likabehandlingsfrågor?
4. Hur använder du den lokala likabehandlingsplanen i ditt arbete?

”Kunna.”

5. Vilken kunskap skulle du vilja ha för att arbeta effektivt med likabehandlingsfrågor?
6. Vilka tidsmässiga resurser skulle du vilja ha för att kunna arbeta effektivt med likabehandlingsfrågor?

”Övrigt.”

Allmänna frågor:

Namn:

Kön:

Ämne man undervisar i:

År i yrket:

